

НОРМАЛЬНА СЕКСОЛОГІЯ

Вступ

Сексуальність людини, на відміну від усіх інших представників живої природи, — не просто біологічний інстинкт, а складне біофізіологічне та психосоціокультурне явище, важлива сфера суспільного, родинного й особистого життя.

Сексуальність людини сприяє виконанню трьох функцій: репродуктивної, гедонічної та комунікативної, причому сексуальність сучасної людини значною мірою звільнилася від біологічної детермінованості і значно більше залежить від психологічних і соціокультурних чинників. Потреба у відтворенні у людини відокремлена від потреби в сексуальному задоволенні та спілкуванні.

Про структуру сексопатології, її роль і місце серед інших медичних дисциплін дає уявлення запропонована Г.С. Васильченком (1977) схема (рис. 1), що демонструє три концепції розвитку сексопатології:

а) редуцціоністську (досистемний етап): в уявленні уролога (уросексолога), ендокринолога і «психосексолога» окремі фрагменти сексопатології розчиняються у рамках суміжних дисциплін;

б) концепцію «комплексного обслуговування» (псевдосистемний етап): сексопатології як такої немає, і роль сексопатолога редукована до обов'язків диспетчера;

в) інтегральну (системну) концепцію, згідно з якою сексопатологія має власний категоріальний апарат (феноменологія, методи і прийоми досліджень, що не забезпечуються жодною із суміжних дисциплін) і виділяється в самостійну клінічну дисципліну.

Розроблення проблем сексопатології різними фахівцями, безперечно, слід вважати позитивним явищем, однак водночас це призвело до певної розбіжності понять, недосконалої уніфікації сексологічної термінології та різноманітних класифікацій. Тим часом, чітке формулювання понять, виокремлення частин і розділів сексологічної науки, визначення принципів і підходів до вивчення сексуальності людини є необхідними умовами успішного розв'язання не тільки теоретичних, але й найважливіших практичних завдань: підвищення ефективності діагностичних, лікувальних, профілактичних і психогігієнічних заходів, спрямованих на збереження сексуального здоров'я.

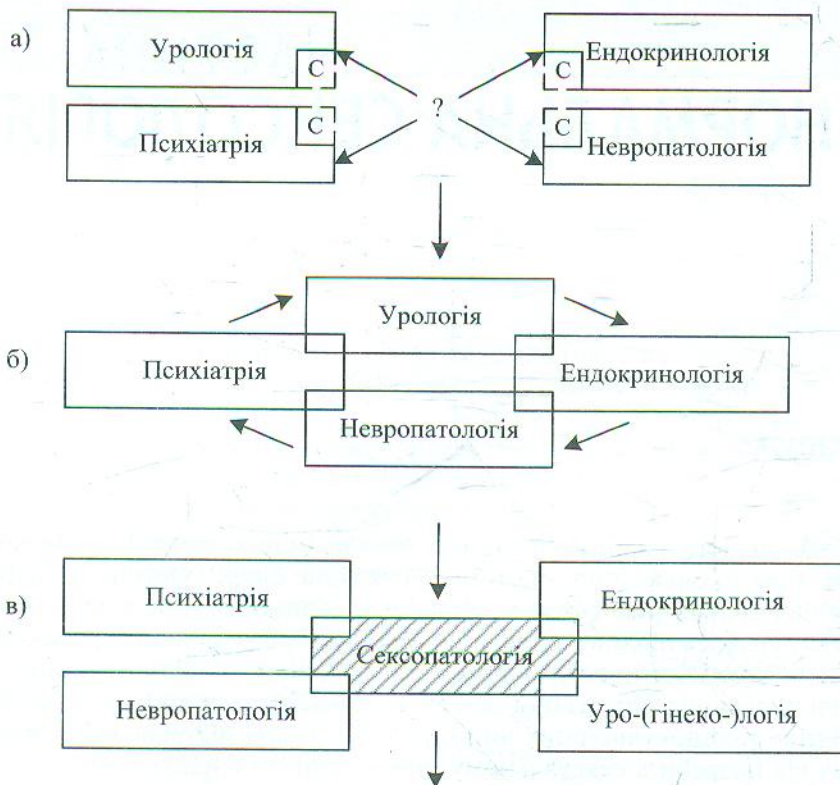

Рис. 1. Структура і місце сексопатології серед медичних дисциплін

Чіткі уявлення про методологію, предмет, структуру сексології та принципи діагностики, корекції і профілактики сексуальних розладів мають сприяти подальшому розвитку сексологічної науки й удосконаленню її клінічної практики.

ПОЛІФАКТОРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕСУАЛЬНОСТІ

Поняття «сесуальність» забезпечується багатьма аспектами, серед яких найбільш значущими є соціальний, психологічний, соціально-психологічний і біологічний. Зупинимося коротко на кожному з них.

Соціальне забезпечення сесуального здоров'я полягає в соціалізації сесуальності, яка зумовлюється ставленням суспільства до сесу і сесуальною культурою, прийнятою в даному суспільстві.

Соціологія в широкому розумінні — це наука про суспільство і суспільні відносини. На макрорівні її завдання — аналіз соціальних структур, спільнот, верств, систем і процесів, що в них відбуваються. Мікросоціологія вивчає соціальну поведінку людей, їх міжособистісне спілкування, мотивації дій у малих групах, у тому числі в родині, стимулів групових, спільнісних вчинків тощо.

У соціології виділяють низку розділів: соціологію сім'ї, медичну соціологію, соціологію культури та багатьох інших, відповідно до соціальних категорій і сфер суспільного життя. Медична соціологія зокрема вивчає взаємодію соціального середовища та людини в єдності соціальних і біологічних чинників.

Психологічне забезпечення сесуального здоров'я визначається роллю особистості в становленні і проявах сесуальності. Воно невіддільне від фізіологічного, проте має свої особливості й механізми.

Психологія — наука про закономірності розвитку і функціонування психіки як особливої форми життєдіяльності, також має низку розділів: психологія родини і шлюбу, психологія статевих відмінностей тощо. В окремі наукові дисципліни виділились медична психологія, що вивчає психологічні аспекти гігієни, профілактики, діагностики, лікування, експертизи, реабілітації хворих, і соціальна психологія.

Соціальна психологія вивчає закономірності поведінки й діяльності людей, зумовлені їх включенням у соціальні групи, а також психологічні характеристики цих груп. Вона розв'язує такі завдання, як дослідження закономірностей спілкування та взаємодії людей, зокрема роль спілкування в системі суспільних і міжособистісних стосунків; вивчення психологічних характеристик сім'ї, проблем соціалізації особистості та ін. Медична соціальна психологія досліджує, як міжособистісні стосунки впливають на здоров'я.

Соціально-психологічне забезпечення сесуального здоров'я зумовлене парним характером сесуальної функції, формуванням малої групи — родини, парт-

нерської пари і роллю міжособистісних стосунків, що складаються в ній, проблем, які виникають при цьому: кохання, спілкування, рольових позицій, згуртованості, лідерства тощо.

Біологічне (анатомо-фізіологічне) забезпечення сексуального здоров'я визначає диференціацію статей, статеве диференціювання мозку, анатомо-фізіологічні механізми формування і функціонування статевих органів, статеву конституцію людини.

Глава 1

СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕКСУАЛЬНОСТІ

Соціологія — це наука про закони й форми соціального (суспільного) життя людей у його конкретних виявах: розмаїтих за складністю соціальних системах, спільностях, інститутах, процесах. Її основне завдання — досліджувати загальні властивості будь-якого вияву соціальності: сумісності, функціональної взаємозалежності, обміну діяльністю, культурної спадкоємності. Для вивчення цих специфічних способів існування людського суспільства в соціології використовують теоретичні й емпіричні методи. При цьому кожний вияв життя суспільства й людини, всі конкретно-історичні особливості соціально значущої поведінки індивідів і груп вивчають у соціальному контексті, тобто у взаємозв'язку з усім громадським організмом як цілісною системою, у взаємодії різноманітних сторін, аспектів, рівнів (наприклад, буття й свідомості, культури й науки, економіки й політики тощо).

У самостійну дисципліну виокремилася медична соціологія, завдання якої — вивчення взаємозв'язку здоров'я людини із соціальними аспектами життя. Медична соціологія сформувалась на стику соціології, медицини і соціальної психології, що визначає її широку проблематику. Це нова галузь науки, яка перебуває в постійному розвитку. Вона дає змогу здійснювати комплексні дослідження системи «соціальне середовище — людина» з урахуванням взаємодіючих соціальних і біологічних чинників. Можна виділити два основні аспекти медичної соціології. Перший із них — вивчення з допомогою спеціальних соціологічних методів причин виникнення, перебігу різноманітних захворювань і методів їх профілактики, другий — аналіз у межах соціологічних досліджень показників стану здоров'я як окремих людей, так і населення в цілому.

До завдань медичної соціології також входить вивчення соціально-психологічних проблем: впливу на фізичне і психічне здоров'я самотності й особливостей спілкування між людьми (у тому числі між членами родини); впливу стосунків між лікарем і пацієнтом на якість діагностики й лікування хвороби та ін.

У межах соціологічних досліджень у процесі аналізу соціальних процесів і явищ вивчають показники здоров'я людей і чинники, що впливають на нього. Здобуті дані дають змогу науково обґрунтувати соціальне планування, професійний відбір, а також робити висновки про спосіб життя, умови праці та дозвілля, про ціннісні орієнтації, інтереси і потреби, соціальну адаптацію людей і про багато інших соціальних проблем і явищ.